

Юрату сыравэ сыратпәр-и е ёсли-и – хут сине шәршалама ларсан тимлөхе үстерме тивет

ВУЛАКАН ЫЙТАТЬ, СЕНЕТ, АСАРХАТТАРАТЬ 2

Шәхрән станцийё 120 сұл тултарине илёртүллө монументпа кётсе илет

"ТАВАН ЕН" хушма кәларәм 3

Шупашкар җыннисемпе хәнисене опера фести-валёнче Дж.Вердин оперисемпе савантарёс

ҢУТӘ САМАНТ 4

ЧӘВАШ РЕСПУБЛИКИН САККУНЁСЕМ 2

Хёр ача ашшөне пәхсан телейлө пулать

"ҢЕМЬЕ" хушма кәларәм 3

Альпәрт Канаш поэта палла сыравсә чылай пулашнә

МЁНШЁН ЙӘШАТЬ ХАСТАРЛӘХ? 4

1906 сұлхи кәрләчән 21-мөшөне тухма тытәннә 1918 сұлхи нарәс уйәхәнчен тёрлө ятна тухнә 1991 сұлхи сурлан 30-мөшөне "ХЫПАР" ятна тепёр хут тухма пусланә

СССР Аслә Канашён Президиумё 1968 сұлхи пуш /март/ уйәхән 11-мөшөне "Коммунизм ялавө" /халә "Хыпар" хасата "ХИСЭП ПАЛЛИ" орденна наградланә

ХЫПАР

"ХЫПАР" никёслөвси Н.В.Николюский (1878-1961)

чәваш халәх хаҗачё

227 /26382 /№

Ытлари кун, 2013, чүк (ноябрь), 26

Хакё ирёлкё

WWW.HYPAR.RU

13 пине яхән җемье хваттерлө

Чәваш Ен Пусләхё Михаил Игнатьев ёнер Министрсен Кабинечён членёсемпе, Федераци ведомствисен территори органёсен тата муниципалитетсен ертүсисемпе канашлу ирттернө.

Халәхән социаллә ушкәнёсене пурәнмалли сурт-йөрпе тивёстерни сөнчен строителство министрөн тивёсёсене пурнәслакан Александр Герасимов каласа панә. Пёлтёр тата кәсал патшаләх политикине тытса пнә май федераци тата республика программисене пурнәсласа республикәри 13 пине яхән җемьене сурт-йөр условийёсене лайәхлатма патшаләх енчен пулашнә. Ңак төллөвпе 8 млрд тенкё ытла уйәрнә.

Михаил Игнатьев Ңемёрлере пушара пула сиен тўснө 16 җемьене Чәваш Енөн Патшаләх сурт-йөр фондёнчен хваттерсем парас ыйтава сөкленө, әна татса парассине хәвәрлатма хушнә. Ңавән пекех республика Пусләхё нумай ачаллә җемьёсене тата тәләх ачасем валли тәвакан сурт-йөр строительствисене хәйсем сине илнө обявзательствасене кирлө пек пурнәсламан подрядчиксене явап тыттарас енөпе сине тәрарах ёслемеллине аса илтернө. «Султаләх вёслөнет, җавна май пирён төллөв – патшаләхән социаллә мөн пур программине 100 процентёпек пурнәсласи», – пөтөмлөтнө вәл.

Экономика аталанавён министрөн тивёсёсене вәхәтләх пурнәслакан Владимир Аврелькин Шупашкарта чүк уйәхән 28-29-мөшөсене иртеркен регионсен пёрлехи IX «Анаслә бизнес стратегийөпе практикисе» форумне хатёрленни сөнчен каласа панә. Әна Пөтөм төнчери пахаләх кунне халалланә. Форум вәхәтөнен пёрлехи лару иртет, җавән пекех 7 тематика площадки, җамрәксен 2 площадки ёслөс, унта хушәнакансем республикәри промышленноҗ предпритийёсен ёсөпе паллашөс.

Канашлу вәлөсене министрсем хәйсен җак кунсенчи командировкисен кәтартәвөсөмпе паллаштарнә. Вице-премьер – финанс министрё Михаил Ноздряков пёлтернө тәраҗ – федерацин 2014-2016 сұлсенчи бюджетчөн проектировкисене тишкернө май Раҗсөй Президентчө сөр-шыв Правительствисе субьектсен ёс тәвакан вләс органёсемпе пёрле регионсен бюджетсене шайлашуләнне тивёстермелли мерәсем йышәнма хушнә. Унна килёшүллөн Раҗсөй Минфинё ларүтәру сивөч 27 субьект списокисене паләртнә. Аталәи округөнчен җак списока Мари Элла Мордова республикисен, савән пекех Пенза, Саратов тата Ульяновск облаҗсөсем көнө. Чәваш Ен җак ретре мар. Бюджета мөйлө пурнәсланине, указсене пурнәсласа, социаллә мерәсем, субсидисемпе сәйләлхәсем, ытти валли мөн чухлө уҗса кирлине тишкерине төпе хурса Раҗсөй Финминё республика илнө бюджет кредитчөн пёр пайё төлөшөпе рефинансировани мелөпе уса курма паләртат.

К. СЕМЕНОВ

Михаил Игнатьев видеоконференци ирттернө

Чүк уйәхән 25-мөшөне Чәваш Ен Пусләхё Михаил Игнатьев республикәри районсемпе хуласен администрацийёсен пусләхёсемпе видеоконференци ирттернө.

Малтанах Михаил Васильевчө сивөтме пусланнә май пушар ытларох тухи, шыв сөнчө пәр хытсах ёлкөрменнипе инкек нумайрах пули сөнчөн пәшәрханса каланә, савна май муниципалитетсен ертүсисен уйәрмах тимлө пулмаллине паләртнә. Республика Пусләхё ку төлөшөпе профилактика мерисене вәйләтма сөннө.

Халәхә грипран тата вируслә ерөкөн чирсөнчен асәрхаттарас енөпе тәвакан ёсөсем сөнчөн Чәваш Республикин Министрсен Кабинечөн Председателён сүмө – сывләх сывлаөпе социаллә политика министрё Алла Самойлова каласа кәтартнә.

Видеоконференцире паләртнә тәраҗ – паянчи кун төлне гриппа йышлән чирленө төслөхөсем сүк, чирлисен йышө ытти чухнеки сак тапкәртинчен 48% сахалрах. 2013-2014 сұлсенчен прививка кампанине пикенсөх ирттерсөсө, халхи вәхәт төлне республикәна Профилактика прививкисен наци календарёле килёшүллөн грипран сывләмәли вакцина сителөклө /260 пин доза/ илсе килнө, халәхән 21% прививка тума паләртасөс.

Михаил Игнатьев халәхә грипран тата вируслә ерөкөн чирсөнчен вакцинаци тумаллине паләртнә, ку төлөшөпе районсемпе хуласен администрацийёсен пусләхёсене ёс паракансен уқисенкине явәстәрма, хушма уқсатенкө шучөпе промышленноҗ предпритийёсен, сугу-илү, общество апатланавён, сыхәнү, йәла йәйтәвөсене тивёстерекен, финанспа кредит учреждениёсене ёсөсөсене грипран вакцинаци тәвасисине тивёстермешчөн мерәсем йышәнма чөсө калән.

Чәваш Республикин экономика аталанавён, промышленноҗла сугу-илү министрөн тивёсёсене вәхәтләх пурнәслакан Владимир Аврелькин вьрәнти хәй тытәмләх органёсем РФ Правительствин

2012 сұлхи раштавән 27-мөшөни хушәвнө мөйлө пурнәслани сөнчөн пөлтернө.

Алкоголь продукцийё сугма чарнә территорисен чикисене паләртакан муниципалитет право акчөсене ку таранчөнех йышәнман муниципалитетсен администрацийёсен пусләхөсене итленө.

Михаил Игнатьев муниципалитет администрацийёсен пусләхөсене сәк ёсө таласа пымә юрамачи сөнчөн каләнә, алкоголь продукцияё сугассине йөрөкелекен нормативлә актөсене пурнәсланине сирөп төрөслөме, йөрөкене пәса-кансене явап тыттарма хушнә.

А. ВАСИЛЬЕВА

КУН хыҗсән КУН

56-04-26

Чәваш чөлхи – пёрремөш вьрәнтя

Ңак кунсенчө Ялтәра (Украина) чөлхөсен III фести-валё иртнө. Унта Севастопольти чәваш культура наци обществоин хастарёсем тата И.Я.Яковлев ячёллө Чәваш патшаләх педагогика университетчөн ёсөнөсөм хутиәннә.

Асаннә аслә шулән чәваш литературин кафедрин аслә преподавателөпе Надежда Степановна чәваш чөлхин тата әна вөрентес методика кафедрин доцентө Евдокия Андреева тәван чөлхөн хәтлаване чаплә йөрөкелесе пёрремөш вьрән йышәннә. Маттур! Ентөшөсем японисемпе акәлчансене те хыса хәвәрнә.

Фестивальте пурө 20 чөлхөпе паллаштарнә. Ку меропритие чөлхөсене аталантарас, вөсене вөрентөссине сарас төллөвпе йөрөкелөсө. Төнчере сакнашкәл пёрремөш форум 1995 сугла Францири Тур улчинчө иртнө, иккөмөш фести-валё Шупашкарта – 1996 сугла.

Борис Марков халалланә

«Борис Марков – шәла әна пёрремөшө пулма пёрнө» – сәкән пек курав уәлнә Элөкри культурапа кану центр-инчө.

Әна Раҗсөй Федерацийён искусствәсен тава тивөслө ёсөнө, Чәваш халәх артисчө, Чәваш музыка театрөн йөрөкелөсү, чәваш сцени сөнчө пусласа оперетта ларнә Борис Марков суралнәранпа 90 сұл ситинне халалланә. Борис Семенович Элөк тәраҗөнчи Хитекушкән ялөнчө суралса үснө.

Сән үкерчөксен выставкинө «Театра халалланә пурнәс» проектпа килёшүллөн йөрөкелөнө. Авторё – асаннә культура центрөн методисчө Л.Константинова. Экспозицире 110 сән үкерчөк. Вөсөнчө – Марковсен сөмий, пуларулаҗри ситөн-үсөм, савәк самантсем, музыка театрөн (халә Чәваш акаде-ми операпа балет театрө) пурнәсчө.

Канашра та – вертолет

Раҗсөй Геройё Н.Гаврилов ячёллө Янкәлч вәтам шул кәртишөчнә, Йөсрөкөсөсөкөнчө тата Елчөк салинчө вьрнәстәрнә сар вертолөчөсем (республикәра пөтөмлө – 9) патне килөн-каян чарәнә тәратөх. Ңар машинисем юнлә хирөс тәру хирөсөн тўпничө пуллнә, шутран кәларнә хыҗсән паләк вьрәнне лартма паракан йөрөкө вьтёр тухнә.

РФ Правительствин йышәнәвөпе килёшүллөн сар техни-ки Канашра та вьрән тупрө. «МИ-24» вертолөта 1971 сугла кәларма тытәннә. Әна темисе хутчен модификациленө, төнчери чылай сөр-шыва сугнә. Унна Афганистан вьрсинчө, Чечняра, регионсочи хирөсөсөнчө уса курнә. Ңар сөннисен хушшинчө вәл «Крокодил» ятпа сүрөнө.

Канашра вьрнастәрнә вертолөт корпусө сөнчи пульәсем шәтарнә вьрәнә тимөр сапләксемпе хулланә. Вертолөта Канаша ятарлә хуралпа илсе килнө. Әна кәсөх постамент сине вьрнастәрөс.

В. АЧЧА. Автор сән үкерчөкчө.

Этнокультура паркө пулать

Ңөрпү хулинчө этнокультура паркө тумә пусланә. Ңак ёсө икө сугла вөслөме паләртасөс.

Халәлөхе кунта хәш-пөр күлөпене әсталанә, парк аләкне хәтланә. Хула ертүлөхө сәк парк чи илёртүллө вьрәнсенчөн пөри пуласса шанат.

Этнокультура паркчөне уявөсем, төрлө фестиваль, концертсем ирттерме шухәшлөсчө. Ачасене те килөшнө вәл. Шулу пөтөрсөн пөр класра вөренисөме төл пулмалли вьрән пулө вәл. Асаннә парка ЧР Пулсөра, националлисен ёсөсөн тата архив ёсөн министрөствин грантне вьляса илнө-пе пурнәслама май тупәннә.

И. МИХАЙЛОВА.

ПУБЛИЦИСТ ШУХАШӨ

ПӨТӨМПЕХ ХАМӘРТАН КИЛЕТ

Ял хуҗаләх тата тир-пейлекен промышленноҗ ёсөнөсөн районсенчи уявөсене сүл-ленехутиәннәтәп. Кәсал та Сөрпүсем-пе Канашсен тата Комсомольскисен аграри ёс-хөбөн пөтөмлөтөвөнчө пулма тўр килчө. Докладсөсө экономика аталанавөпе социаллә пурнәс шайө төрлөрен пули, ситменлөх сәлтәвөсөм пөтөмлөх хамәртан килни яр уәссән паләрат.

Ситес сұлхи тухәс кёркуннех хывәнә. Темшөн сәкна пурте асра тытас-шән мар. Кәсал кёрхисене Елчөксөм – 100%, Йөсрөсөм – 96,2%, Комсомольскисөм 91,4% акнә, сав вәхәтрах Ула-тәрсем – 33,8%, Вәрмарсем 35,2% сөс. Малтисен акнә вәрләхра та паха сорт шайө пысарөх. Эппин вөсөм ситес сұл та пысарөх тухәслә тыр-пул туса илессика никама та иккөлентер-мест.

Вәхәтәлла, тен, уй-хир тыр-пултан пушанатчө те пулө. Вара механизаторсем сөр улми пуссине куҗаччөсөх ёнтө.

Пәрахса кайма та хатёр. «Хурсә ута е хир каралне пирө сәк тарана сити сүрөтсө ситет ёнтө», – төсчө. Ңав самантрах сәлла хушса хурасчө: «Эпир кайсан вөсөне кам тирпейлесө тәрө, ёслөтөрө?»

Валентин ГРИГОРЬЕВ

Эң тата сын

Чи аста тухтара палартрөс

ЧР Сывах сыхлав министрствине республикәри стоматологсен ассоциаций йөркелениле Шупашкарта стоматолог гигиенистесен Пётм Рассейри конкурсен регионти тапхрә иртнө. Чүк уйахән 21-мөшөнче Трактор тавакансен проспектенчи хула стоматолог поликлиникинче республикәри патшаләх тата коммерци сиплев клиникисенче ёслексенчен профессии асталәхөпе чи пуларуллинне палартнә.

Конкурса Шупашкар хула пухавән депутатчө, республикәри стоматологсен ассоциацийн президентчө, "Хула стоматолог поликлиники" Аун төп врачө Владимир Викторов уснә. Асталәх тупашавне хушанакансөне савән пекех Мускарван килнө хаклавадсөсем - Рассейри стоматолог гигиенистесен профессии обществин вице-президентчө Олесь Шевченко тата элект-президентчө Ульяна Ленец аңасу суннә.

Гигиенист ёснө төрлө енлөн катарнә хысқан конкурсантсем пациентсен савар ашчикин чирөсемпе көрөшөсинне тунә ситөнүсемпе паллаштарнә. Конкурса пысак опытлә тухтәрсе сөс мар, интернөсемпе студентсем те килнө. Вөсемшөн "Савар ашчикин профессионал гигиенист халхи технологие усә курасси", "Пациентпа хушанас искусство тата клиникәри профилактика программисен экономика витемө" асталәх катартөвөсем уйрамаха усәллә пулнә.

Чүк уйахән 22-мөшөнче И.Н.Ульянов ячөллө Чаваш патшаләх университетчөн медицина факультетчөн "Стоматолог чирөсен профилактикин федерации программини. Стоматолог гигиенистчөн тивөсө" темпа симпозиум иртнө. Унта маларах асаннә конкурсра паларнә тухтәрсе чыслана. Гигиенистечөн пысак асталәх катартөс Елена Дементьева "Дент-а-мед" клиника/сөнтерүсө ятне тивөсчө. Лайах катарусөсемпе савантарса хула стоматолог поликлиникин тухтәрсөсем - Оксана Андреева-

Мускарван килнө хаклавадсөсем Ульяна Ленец Олесь Шевченко, республикәри стоматологсен ассоциацийн президентчө Владимир Викторов.

па Анастасия Корнеева - сөнтерүси Елена Дементьева республика чысне Рассей шайнөче хутелө. Пётм регионти гигиенистечөн мала тухакан вара Голландие статикөмөшөпе вишөмөш вырәнсенө йышаннә. Төрес мар, улталаса пөлтерсен айпа тухтарма пуларура.

Наци апат-симөсчө пахаланнә

Чаваш патшаләх үнерле культура институтчөн тата республикән культура училищин студентчөсемпе преподавателөсем тәрәшинле ЧР Наци библиотөкчөнче «Төччөри халләхсен апат-симөсчө» фестивал иртнө.

Мероприятие Чаваш Енре пуранакан төрлө халәх сынни хушаннә. Кулиарсен асталәхөпе пуларулачө АПШла Германирен килнө специалистөсем хаклана. Йөркөлүсөсем ханөсемпе куракансөне Грузи, Испани, Итали, Мөксика, Япони кухни сөнчөн каласа катарнә. Чавашсен, вөресөн тата палла тухарсен апат-симөсчөн уйрамадсөсемпе те паллаштарнә. Пуханнисем, паллах, төхөмлө симөсчөне тутанса пәхнә.

Е.АНДРЕЕВ.

Конкурсенө пөтөмлетнө

ЧР Экономика аталанәөпе промышленнос тата сугули министрствө, ЧР Сугу-илүө промышленнос палати ал өс астисен конкурсенө пөтөмлетнө.

Сулленөх иртекөн конкурсенөне 58 сүн 200 ытла өс тәрәтнә. «Халәх үнер өткерлөхөн мастәрө» ята Ирина Федорова, Людмила Балтаева, Антонина Евсөева, Вера Васильева, Марина Кекиш тивөсчө. Саврак астадсөсен йышөчө Евгения Базанова, Мария Михайлова, Максимпа Елена Токсинсөм, Дмитрий Смирнов паларнә. Республикән сумлә сыннисөне тата палла пулмәсенө халалласа хатөренлө сувенирсөнчөн сичө өсө пысак хак панә.

О.МАСЛОВ.

Чаваш Республикн Министрсен Кабинөчөн Предсөдетелө тата Чаваш Республикн өс тавакан влас органөсен өртүсисем 2013 сүлхи раштавра граждәнсө харпәр хай йитавөсемпе йышанмалли кунсөм

Table with 3 columns: No., Name, Position. Lists members of the Chuvash Republic Administration.

Чаваш Республикн Министрсен Кабинөчөн Предсөдетелө граждәнсөне «Пөрлөхлө Рассей» парти предсөдетелөн Д.А.Мөдведөвән регионти йышаннә пулөмөчө сак адреспа йышаннә: Шупашкар хули, Ленинград ураме, 32, 106 офис.

Йышаннә вәхәчө - 14 сөхөтөрен пусласа 16 сөхөтөчөн. Йытса пөлмелли телефон: 64-20-04.

Чаваш Республикн өс тавакан влас органөсен өртүсисем граждәнсөне хайсен компетенчине көрөкөн йитусөмпе Чаваш Республикн Пусләхән Административчөн йышаннә пулөмөчө сак адреспа йышаннәсчө: Шупашкар хули, Республика лапамө, 2 сурт, 105 пулөм.

Йышаннә вәхәчө - 16 сөхөтөрен пусласа 18 сөхөтөчөн. Йытса пөлмелли телефонсөм: 62-34-53, 39-36-43.

Чаваш Республикн Патшаләх Канашөнчө 2013 сүлхи раштав уйахөнчө граждәнсө харпәр хай йитавөсемпе йышанмалли кунсөм

Table with 3 columns: No., Name, Position. Lists members of the Chuvash Republic State Duma.

Граждәнсөне Чаваш Республикн Патшаләх Канашөн йышаннә пулөмөчө 10 сөхөтөрен пусласа 17 сөхөтөчөн сак адреспа йышаннәсчө: Шупашкар хули, Президент бульварө, 10-мөш сурт, 3-мөш пулөм. Йытса пөлмелли телефон: 64-21-67.

Ас тавәм

«Вәрсә вөсчөленмен, енчөн те...»

Паллә сар пүсө А.Суворов каланә сәмаксөне төлепура тәк - сәлпәсу хирөнчө пус хунә юлашки халтәкә тирпөйлөсө пытармасәр пысак сак инкөк вөсчөленнө темө ир. И.Я.Яковлев ячөллө Чаваш патшаләх педагогика университетчөн шывра өтәрчөсен ушкән Федерация Чаваш Республикнн төп инспекторөле Геннадий Федоровпа ирттернө савра сөтелти каласу шәпах сак тема тавра пәнә.

Студентсем полпредла савән пекех Чаваш Енри шывравадсөсен өтәрчөсен общөство пөлтершөллө сөнө проекчөсенө сүтсе явнә. Сәмахран, пирөн патра федерациян Атәлси округчөни сакәр проектчөнчөн ултәшө пурачөлантә. Вөсөм үсөкөн әрвәпа воспитани парас өрөре пысак пөлтершөллө пулнине палартса Геннадий Семенович Таван сөршывән Аслә вәрсчөнчө сөнтернөренлө 70 сүл фитнине халалланнә төпөре проекта йөркөлөмөшкөн пулшма шантарнә. Вәл - шывра өтәрчөсен «Никам та манәсман» слөчө.

Халхи вәхәтра Чаваш Республикнчө шывравадсөсен икө өтәрчө - И.Я.Яковлев ячөллө ЧППУри «Ас тавәм» тата Шупашкарти 57-мөш вәтам шулти «Хөрлө мөкәнсөм» - уйрама хастарләхпа паларат.

Педагогика университетчөни «Ас тавәм» шывравадсөсен өтәрчө 2007 сүлтанпа Смоленскпа Калуга областөсенчө хөрү сәлпәсүсөм пәнә вырәнсенө тухса сүрөт. Сак тапхәртә сөр-

шывән ытти региончөнчөн килнө шывравадсөсен өтәрчөсемпе пөрлө 3 мин ытла совет сәлтәкәлө офицөрчөн юлашкиөсөне тупнә, 50 ытларча паттарән хушаматне, вәл әстан пулнине усәмлатнә. 57-мөш шулти «Хөрлө мөкәнсөм» /өртүси - Е.Шумилов/ сәвалпә өсө пулас учительсенчөн те маларах, 1960-мөш сүлсөн вөсчөчөне тытәннә. Шөл, пөр тапхәр ыра пусару сөвөрлөнлө, анчәх сак юхам халө сөнөрен вәй илнө. Шулта вөрөкөнсөне Таван сөршывән никама пәханманләхөпе ирөклөхөне хайсен пурнәсчө шөллөмөсөр сыхласа хәварнә мән аслашшө-кукәшөсөсен вилөмөсөр төслөхөпө воспитани парса үстерме тәрәшәсчө. Вөрөнү заводниөчөне качни сулах «Тавах асаттөне Сөнтерүшөн» акци иртөт. Анасөм ун чухне нимөс фашистчөсемпе сәлпәснә таванөсөм сөнчөн рефератөсем сывравадсө, докладөсем вулавадсө, документөсем пулавадсө. Вөрөнөкөнсөм аслисөм өртөсө пөниле Тверь областөчөне шывра экспедициячөне те пулнә. Кәсалтанпа республика территориячөне 1941 сүлта тунә хутелөнү сооруженийчөсен историйөпө кәсәкланма тытәннә.

«Савра сөтелө» хушаннисөм федерациян Чаваш Республикн төп инспекторөн аппарачө сумөчөне республикәри шывравадсөсен өтәрчөн штабне йөркөлөме каласөса татәлнә.

Юрий СТЕПАНОВ

Директорпа унән сүмө каварлашнә

ЧР ШӨМөн следстви управлений Шупашкарти «Коммуналлә технологисем» ООО директорөн сүмө тата «Электросила» ЧЗС» АХО гендиректорө төлөшөпе пусарнә уголөлә өсө суда панә.

Сәмах - пысак укса пирки. Следстви шучөпө, завод гендиректорө КТ директорөн логистикапа сугу-илүө енөпө ёслөкөн сүмө пулшаниле усә курнә. Килөшү тунә: «Электросила» «Коммуналлә технологисөне» 14,3 млн тенкөлөх ятарлә оборудованипе

тивөштерме, монтаж туса, әна хута яраса 1,2 млн ытла тенкөлөх өсөм пурнәслама шантарнә. Анчәх оборудованипе хатөрлөмө, накладнойсөм, пурнәсланнә өсөсен акчөсем - сугә. Сәкна экспертизәсөм ирттерсө сирөплөтнө. Сакунсәр сак өс-хөпө пула КТ 9,3 млн ытла тенкөлөх /компани өртүсисөм хыпанса үкиччөн савән чухлө кусарса өлкөрнө/ сиен туснө.

К.НИКОЛАЕВ

РОСГОССТРАХ

БОЛЕЕ 10 МИЛН. РОССИЯН УЖЕ ЗАСТРАХОВАЛИ СВОЮ НЕДВИЖИМОСТЬ В РОСГОССТРАХЕ СТАНЬТЕ КЛИЕНТОМ И ВЫ!

С 1 сентября по 30 ноября РОСГОССТРАХ объявляет ОСЕННИЙ СЕЗОН ВЫГОДНОГО СТРАХОВАНИЯ!

Специальные условия страхования дач, домов и домашнего имущества действуют с 01.09.2013 по 30.11.2013. Акция «Сезон выгодного страхования строений» действует во всех офисах продаж РОСГОССТРАХ, у агентов, а также при отправки заявки на страхование через сайт РОСГОССТРАХ. Подробно об условиях акции можно узнать по указанному телефону. Распространяются на первые заключаемые договоры по страховым продуктам РОСГОССТРАХ ДОМ (Актив, «Классика», «Престиж») - Правила добровольного страхования строений, квартир, домашнего и другого имущества, гражданской ответственности собственников (владельцев) имущества № 167. Имеются ограничения.

0530 БИЛАЙН, МЕГАФОН, МТС ЗВОНОК БЕСПЛАТНЫЙ www.RGS.ru

ВУЛАКАН ЫЙТАТЬ, СӨНЕТ, АСӘРХАТТАРАТЬ

Шухәш

Сывра сывратпәр-и?

15-20 сүл каяла почталыон сумкинчө вунвун сывручө. Халө хәш-пөр кун пөрө те сүк, сайра хутра икө-вишөсө пулкалат. Пурнәс улшанәвө сыхану мөлөсөне те пыраса тиврө. Паян шула тин сүрөме пусланнә шәпәрланран тытәнса тунә сине таянса кәштәртатәкән ватә сүн таранах көсө телефонөпө усә курайт. Унсәр пүснө килөрен тенө пекех телефон аппарачө вырәнарнә - кирек кампа та каласөса илме, ытәва сыйөнчөх усәмлатма пуларатән, сывру янә хысқан хурав көтнө чухнехи өвөр мар. Сәкна, паллах, ыргамалла.

Сапах сывру пөлтершөллө чакнә төсө калас килмөст. Ку вәл - пуларулах өсө. Хулта пөлмен сүн пирөн хушәра сүк пулсан та сыврава йөркөллө сывракан нумай мар.

Телефонпа хушаннә чухне явапләха туймастәр. Хут сине сыврачала ларсан тилмөхө үстөрме тивөт. Юрату сывраөв-и, өсли-и? - шухәшласа сывратпәр. Сәкә тата сыннән сакун умөни явапләхөне үстөрөт: төрес мар, улталаса пөлтерсен айпа тухтарма пуларура.

Сәкна сирөплөтмөшкөн чән пулнә икө төслөхө илсө катаратәл. Таван сөршывән Аслә вәрси вәхәтөчөне пирөн тәрәхра эвакуацияле килнисөм йышлөччө. Колхоз, ял сыннисөм вөсөне пур енлөн пулшаниле пөрлөх патшаләх банкө укса уйраса панә. Хәшө-пөри парәма вәхәтра татмасәра кунтан куәса кайнә. Банкөсем вара вөсөне шывраса тупса уксана каяла таварса пама йитнә.

Мускарва пуранакан пөр хөвәрәм сәкнашкәл хыпара илсөн: «Сывлаш саварса яраснах парса татәп, халө май сук», - төсө хуравланнә. Вәхәт шунә, уксана кусарман. Кун пирки төпөр хут асәрхаттарсан парәмәсә пач урахла пөлтернә: «Сав уксана кунта тухса килчөнчөхө парса татнә, квитаницө тупсан хәш кун саплаштарнине те сирөплөтөп».

Рев.МОИСЕЕВ. Комсомольски районө

Өскө ыра тумасты

Күршө ялти пөлшөм килсөн кәмакаран кәвакал ашнө кәларса лартрәм, «сугтинө» пөрөр черкө пуларатәм. Ара, көр мәнтарө вөт, кайах-көшөк картиш тулли, тыт та пус. Хавән сук тәк тунәма пуларатән - ялта сугакан сахал мар. Эншө шывө юнашар пулнә май вөсөне өрчөтөкөнсөм йышанса пырасчө. Предприниматель күлнине те кәсал 200 ытла хур ситөнчө.

Ханаланнә хысқан юлташәм туллә апатшән тав туса сөтел хушинчөнчөн тухрө. «Сирөм, өсрөм, хамән та парәма юлмалла мар. Ват-

тисөм калашлө, сүн патөчөне кәвакал сисөн хавән хурна сунаттинчөн тытсах тәмалла. Сана та ханәна кәтөтөп.» - төсө тухса кайрө.

Сапла сав, өскө-сикө хирө-хирөс. Ёскө төнөрен ялти пөр пуләм аса килчө.

Аякра пуранакан Николай ашшө-амәшө вилнө хысқан вөсөн пүртнө сугта төв түрө. Сурта тунас текөн түрөх тупәнманниле малтанхи кун вәл урай тата матчә хәмисөне сүтсө пускилчөнчөн парса ячө.

Анәсәва «сугтинө» сүрө. Ёскө пула пус пөтөт төсчө те, парәма юлмалла мар. Ват-

икө эрнө уралма пөлмөрө. Юлашкичөн хай кивсөнлө тавар илмөшкөн күршө кәсрө.

Вәт пурнәс, эрөх инкөкө куәс умөчөх. Халө пәсса пөтерөймөн сав суртра ача-сем пытанмалла вылясчө. Николай ашшөн пүрчө тәләххән юлчө, амәшөн өсө харамә кайрө. «Пустарма - сугталәк, салатма - сурталәк», - төсө ахальтөн каламан пулө сав. Пөтөмпөх өсчө пула.

В.ПАВЛОВ. Вәрмар районө

Манәснә сав...

Сөнтөрвәрри районөчөни Хуракассинчө 1960 сүлхи чүк уйахән 5-мөшөнчө сиксө тухнә хәрәшә пушар пирки пуртө пөлөтпөр. Ун чухне чылайшнө йывәр хуйахә пыраса сәлпә.

Пермь тәрәхөнчи «Уксах лаша» кашки клубра, ытти инкөкрө сугату туснисөне патшаләх пулшма пачө. Хуракасси хурләхө вәл енөпө - манәса тухнә самант.

«Инвалидләх илсө төсө пилөк сүл төрлө ведомствәна чупма тиврө», - тетманпа пөр үсөмри Аркадий Гаврилов. Вәл пушарта суранланнә пит-куәне больницәсенчө операци тутарттарса сән көртнө.

«Асану кунне пухәннисөм сүллен сын-

сөн хуйихине пәхамасәр шул шучөпө хәналанса каясчө. Анчәх сунса кәллөнө шул төлне, сарәмсәр вилнисөне асәнса лартнә паләк патне ситмөшкөн йөркөлө сүл туса памасчө, ку таранчөнчөх пылчәк сәраса умта тивөт, - төнөчөчө пөлтөр асаннә мероприятие пухәннисөн умөчөн Полина Иванова учитель-ветеран. - Хытә сүл сармашкән никам та пулшамасты.

Ял клубөчөне те вут-сүлмәра вилнисөн ячөпө асану кәтөсө йөркөлөмөн. Сәкна тумашкән йывәрәх та мар өнтө. Анчәх явапләха хай сине илекөн сук.

А.АНИШОВ. Сөнтөрвәрри районө

Көл - паха удобрени

Сад-пахчари көрхи өсө вөсчөнө май халө йывәсчөне йөркөнө көртөтпөр: хәрәкә туратсөне иртөтпөр, ытлашши хунавсөне касса пәрәхатпәр. Кун пек чухне хәшө-пөри вөсөне сывраманә сөтөрет.

Ман шухәшпа - сапла туни вырәнсәр, унпа ситөс тухәшшән усә курма пөлмеллө.

Ку таранчөнчөн пөр турат маншән ытлашши пулман: касәк-көсөкө, сүлсәнә, типө курака пөр сөре пухса хура-тәп та сунтаратәп. Хәрүшсәр пултәр төсө вөсөне тимөр пичкөнө /паллах, киввине/

туларатәп. Вутта лайах хыптарса илтерме савәта аялтан темисө төлтөн шатаратәп. Төпнө пухәннә көл сивнөсө ситсөн сөре пулшәлататәп. Пирчөк тәптрәллә вырәнти йывәсчө-төме, нумай сүл үсөкөн үсөн-тәрән йәранөсөне унпа халө апатлантарма юрат, кәпәшка сөртө - суркунне.

Сапах та көл азот удобренине ылмаштарма пуларатмасть, мөшнөн төсөн суннә чухне унти азот пөтөт. Кали, фосфор тата ытти микроэлемент вара сыхланса юласчө.

Төрөсисөпө, кәлри фосфорпа кали чылай сүл упра-

насчө. Мунча кәмакинчө пухәннә көлө хөлөпө пухса пыраса суркунне юр ирөсө пөтинчөн сәмрәк хунав тавралла сапма сөнөтөп. Сурхи шывра ирөлнөскөр тымар патне хәвәртах ситөт.

Каснә турата, картан хушәлнә-кивелнө хәмисөне, ытти әпәр-тапара купаласа таван тавраләха ан вараләр, унашкәлли вун-вун сүл сөрөшөсө выраты. Органика сүл-сапне хәвәр лаптәкән тухәсләхнө үстөрөс төллөвө «өслөттерөр».

В.МИХАЙЛОВА. Шупашкар хули

Савәт-сапа тасатма

Төпөр чухне кивө кәстрюле ө сәтманә төрлө хатрөпө те, хытә мунчаләпа та тасатма сүк. Кун пек чухне мөн тумалла?

А.ПЕТРОВА. Килти савәт-сапана халәх мөлөпө сәпсүтә пуличчөн тасатма пулат: кәстрюлө-

сәтманә көпө-йөм вөрөтмелли пысак бака ө тимөр витрөне вырәнартар та суммалли порошокпа пөр ывәс ярәр, шыв хушса пөр сөхөт вөрөтөр те сивнөчөнчөн лартәр. Щөткәпа сөртөнсөнөх тасә мар сий сәмәллән вистөнөт.

Валентина СМЕРНОВА хатөренө.

Хушма каларам

Таван ен

Сивѣч ыйту

Ял тарахне кам пулаше?

Genadiy Stepanov... Veronika Semenova... laboratory setting

Республикара сивѣч уйрамак пулаше Вероника Семенова халха чун сивѣсэ те кирлине манасфэ...

тесен сэл кушѣнче те, сдлра та сав шывах. Анчах пѣрине проект кирлѣ, теprinче - сук...

Ял тарахен депутатчѣсен витемѣ уйрамак пыск. Александр Семенов, Алексей Любов, Антонина Павлова...

пулѣ. Аван уйахѣнче Кивѣ Ахпуртре Валерий Федоровна юлташѣсем сине танине савапла вырана йѣркене кѣртнѣ...

Пуса хыстаракан ыйту - гидротехника сооружениѣ. Калапашѣ пѣр миллион та сѣр кубла метр шыв йышанат, лаптакѣ - 40 гектар...

Валентин ГРИГОРЪЕВ

Кун-сул

Марье аппа саванафэ

Етѣрне районѣнчи Ман Явѣшра суралса уснѣ, Хѣрлѣ Чутай районѣнчи Чурпай ялѣнче 55 сул пуранакан 80-ри Мария Петрова, хайѣн вѣхѣтѣнче хура-шур нумай туснѣскер, самана сулсерен ушаанса-лайахланса пинашан чѣререн саванат...

Бывалѣ Николай 1990 сулхи суркунне Яманкасине ситѣннѣ Валентина Майоровна пѣрлешет...

Унтанпа 22 сул сисѣнемесѣр хыса юлѣ. Маттур хѣр ситѣнчѣ Петровсен семѣинчѣ. Шкулта вѣрениѣ вѣхѣтрах таран шуахшлѣ савасем сырса савантарѣ. Университета хѣрлѣ диплома пѣтерѣ. Лариса халѣ «Тантѣш» хасатра вай хуратѣ. Федор шаллѣ сартан таврансан ашшѣ пекех механизатор ѣсне кулѣнчѣ...

Геннадий САВЕЛЬЕВ. Семье архивѣнчи сѣн уѣркѣк

«Хыпар» маншан - чун уфци»

Райса Любимова, Алевтина Якимова.

Алевтина Якимова Муркаш районѣнчи Сатракасине 1970 сулхи раштав уйахѣнчен тытанса пичет каларамѣсине валесѣт. «Сав сулсѣнче «Хыпар» хасатра ку ялта 150-160 экземпляр таранак салатнѣ...» - тет Алевтина Аркадьевна.

Ун чухне хасат-журнал илѣмѣе пѣлместѣт те - ун халыхи пек нумай марчѣ. Саванпа «Хыпара» журте те нѣ пекех сырнаннѣ. Эпѣ унга халѣ те туслѣ, ситес сулѣн пѣррѣмѣш сулсѣнчѣ илѣс тама та сырнантѣ...

вырѣсеннен пѣрне йышанат. Чѣваш хасат-журналѣн пѣтѣмѣшле тиражѣ халѣ ялта «Хыпар» нумай сул каяллахи шайѣнчен те иртет пулѣ, - пѣлтерѣ Алевтина Аркадьевна. Апла пулсан унѣн ѣс калапашѣ ку чухне те вѣл тапхѣртинчен кая мар. Сѣмах май, хѣрѣ Алина Викторвна амашѣн ыра та пархатарлѣ сулне сулланѣ: сыхану отраслѣ енѣпе аслѣ пѣлѣ илнѣ, район центрѣнчи тѣп почтара вай хуратѣ...

Алевтина Якимова тарават та аш пиллѣ хѣрарам. Хайне кулен кѣтекен вун-вун сыпна тѣл пулатѣ. Журт кунхице 2-3 сѣхет пѣрле сѣрсе сынсене 5 экземпляр «Хыпар» сырнѣттар-тамар. Хай те, хасатан сывѣш тусѣсем те - Вениамин Смирнов, Раиса Любимова, Юрий Соловѣев - «ѣс ветеранѣ» хиселѣ ята тивѣснѣ. Вениамин Михайлович 35 сул сыхану уйрамѣнчѣ вай хунѣ. Унѣн тивѣснѣ ку чухне кинѣ Светлана Геннадьевна пунасла, Камашта ялѣнчѣ хасат-журнал салатѣ.

В.ВАЛЕНТИНОВ

Асталѣх

Мѣн пултарни - чун парни

Хушаматранх вѣл е ку сын ѣстан пуллине чухлатѣн. Йѣпрѣс тарахѣнче Копеевсем йышлѣ. «Вѣсѣм - Чѣваш Сармас ялѣнчен», - пѣр йанашмасѣр пѣлтересѣсѣ выранта пуранаканем. «Хыпар» хасатан выранти корпунктинѣ килнѣ Григорий Копеев каланѣ тарахѣ, сѣх хушаматлѣ сынсем Сѣлѣрѣ нумай тѣлпленѣ-мѣн. «Чѣлябинск обласѣнче Копейск ятлѣ хула та пур, - терѣм яна. - Никѣлѣкенѣсем сирѣн йахтарѣсѣм пулман-ши?»

Ыйтѣвѣм йыварлѣха кѣртсе уѣркмерѣ килнѣ сына. Григорий Яковлевич камѣллѣн та ѣшѣн кулса илнѣ май ака мѣнлѣрех хуравларѣ: «Пирѣн хушаматла пѣрешкел хула пурнѣшен саванатѣп та, мѣнла-натѣп та. Шел, ѣна никѣлѣкенѣсем хушминчѣ маанѣн мѣн асатѣсѣм пуллине сирѣплѣтѣкен нилнѣн хут та сук. Ёсир каланѣн ѣна хывса шывар ѣснѣ кулѣнне юратѣ».

Чѣваш Сармасри Копеевсем - ѣста та пултаруллѣ, ѣнка-руллѣ та тавѣруллѣ сынсем икѣн. Хушаматне ахалѣтѣн паман ѣнтѣ. Пусран тенкѣ тумѣ пѣлѣкенѣсем вѣсѣм. Ял-йыш мѣн ѣлѣк-авалтанх услам-тупѣш тѣвакан йышлѣ йѣха хиспленѣ. Пяньки Копеевсен хушминчѣ те сѣ валѣ-йѣркене тѣпѣ хурса ѣсѣмѣ тѣрѣшакан нумай. Халѣх хушлѣхѣн тѣрлѣ отраслѣнчѣ куратѣн вѣсене: пайтѣсѣмпе педагогсене, инженерсѣмпе конструкторсене, ял хушлѣх ѣснѣсене. Григорий Яковлевич хай «Сѣнѣ вѣлѣ» пѣрлѣшуллѣ хушлѣх саланса кийнчѣн выранти машина-трактор паркѣнчѣ тѣп инженерта вай хунѣ. «Аларан кайса пултѣр» тѣсѣ ѣсѣмен. Чысума тивѣсѣм сына хиспелнѣ ят памасѣт. Увѣсене Григорий Яковлевич кѣркѣс: «Чѣваш Рес-

публикин тава тивѣслѣ механѣзаторѣ» паллѣ илѣмлетѣт. Экономика реформисѣм пулсан 6 яла пѣрлѣштерекен пыск хушлѣх панктура тухнѣ. Кун хысѣн Григорий Копеев ѣснѣр тѣрса юлнѣ. Тѣпри пулсан пуснѣ усѣчѣ. Анчах кирек мѣнле лару-тарура та сухалса кайман хресчен хайнѣ малалѣхи сул-йѣрне йѣркелесе яма май тупнѣ. Ёсѣ юратакан ѣлѣсем пуртѣ-сава тытма та, йывѣсран тѣрлѣ япала «суратса» каларма та ѣста. Йахран йѣха кутса пыракан асталѣх пурнѣсри пѣтѣрѣмахсене сѣнтерсе пыма пивѣ пулнѣ Григорий Яковлевича. «Сурѣк валашкалѣ» кѣна тѣрса юлнѣ хысѣн вѣл килте пѣр кун та «кѣрѣк арки йѣваласа» ларман. Темѣн те тумѣ мѣхел ситерекен сын валли ѣс тулѣнсах тѣнѣ.

Укѣ-тенкѣ тумѣ пулѣшакан килти хушма хушлѣха та южнанѣ паман: савнѣ мѣшѣрѣпе Валентина Андреевна сѣр улмиле пачѣ сивѣснѣ те тухсѣлѣ туса илнѣ, выльѣх-чѣрлѣнчѣ те картиш тулли тытнѣ. Чѣваш Сармасри чи сирѣп те тѣрѣклѣ хушлѣх камсѣн? Паллах, Копеевсен! Григорий Яковлевичпа Валентина Андреевна пилѣк ачана кун суйти панѣ, пурне те пурнѣс сулѣ сине каларнѣ. Ашшѣпе амашѣ ѣснѣ пурнѣ

хут тѣварлѣ тарпа витеѣнѣт. Тага асѣрхануллѣ пулмалѣ, тымѣрѣсене пуртѣпа касса амантмалла мар. Сиенлѣнчѣ тымартан юрѣхлѣ суна тупанѣ авма сук. Сынсем йѣлѣме хураманѣ патраштарѣсѣ. Икѣшѣн те сулсисѣм пѣрлѣшкел. Хам та йѣлѣмене вулѣ сичи хуппи тѣрѣх кѣна уйѣрса илетѣн...»

Пытармапѣр: халыхи вѣхѣтра ялсѣнче ал ѣс промысли тивѣслѣ шайра тема сук. Ёлѣкѣ авал хисѣнре пулнѣ ѣснѣчен ытларѣхлѣх тахсанѣх манѣса тухнѣ. Ку ѣнчѣн илсен Григорий Копеевѣн килѣнчѣ «моно-завочѣ» каларакан япала ѣшѣ сѣмаха сѣс тивѣсѣт. Ашшѣ хайнѣ асталѣхне ывѣлѣсене панѣ, Володьѣпа Коля тата Толѣ сѣс ѣснѣ кѣтѣслѣсѣмпе вырттанлѣхсене лѣйѣх пѣлсе ситнѣ. Григорий Копеев пек анлѣ тавра курамлѣ сынсем Чѣваш Сармасри кѣна мар, Йѣпрѣс тарахѣнчѣ те сахал. Вѣл Паллапа Кѣтне южан шывѣсен утлѣхѣнчѣ пуранаканем хушминчѣ эрѣшлѣ чѣресемѣ асталѣсипе те чапа тухнѣ. Акѣ мѣнлѣрех пѣтѣмлѣ-туллѣ шушѣх калатѣ кун пирикѣ ылтан аллѣлѣ платник: «Чѣваш пурнѣсѣ тѣррѣмѣн вѣрманпа сыханнѣ. Саванпа пирѣн асатте-кукасисѣм йывѣса ѣслесе хатѣр-лессипе паларнѣ. Ана пура тунѣ сѣре сѣс яман, кил-хушлѣхри пур хатѣр-хѣтѣр те нѣ пекех йывѣсран пулнѣ. Йывѣсѣ суртсѣн эрѣшлѣ чѣресемѣ сине сук сирѣп те пивѣ йывѣс, - тет Григорий Яковлевич. - Унѣн тымѣрѣсѣм сѣв терѣ тарана каясѣсѣ. Каларнѣ чух сурѣм сичѣ

чѣрече хашѣксѣм тѣрѣх палѣр-татап эпѣ».

Хашѣк мѣнле суралѣтѣ-ха? Григорий Яковлевич малтан ѣлѣк хатѣрлѣт, ун тѣрѣх вара ѣмѣт-шухѣши эрѣш-тѣрре касса каларѣт. Халѣ ѣна сурта илѣм кѣртме усѣ курасѣсѣ. Чѣтѣрлѣ хашѣксѣм сахалѣх курамѣ пуслани шушѣша яратѣ ветерана. «Хашѣк тѣрѣх асаннѣ килѣ кам пуранѣнче тѣп-тѣрѣс калама пултараѣтѣ, - тет Григорий Яковлевич. - Олашки вѣхѣтра тѣрлѣ шайра «Чи лѣйѣх сурт» конкурсе ирттересси йѣларѣ. Ана, манѣн шушѣша, икѣ тапхѣрѣта ирттерсен вырѣнѣтрах: ял тѣрѣхнѣнчѣ тата районта. Пѣррѣмѣш тапхѣрѣта малти вырѣнѣ йышѣнчѣсем сѣлѣрех шая сѣлѣнне пултараѣчѣр. Пѣтѣмлѣ зурлѣ тунѣ чухне суртсене чѣн-тѣрлѣ е тѣрлѣлѣ, ченѣклѣ е эрѣшлѣ хашѣксѣмпе илѣмлет-нине те шута илѣсчѣ...»

Ал ѣс промыслине камѣллакансѣм халыхѣлѣ хайсѣм мѣнлѣ пѣлѣсѣсѣ салпа ѣслесе пырасѣсѣ. Вѣсен асталѣхне хак парса пахалакансѣм вара - ялти мастѣрсѣн ялѣсине тужанкансѣм. Урѣхла каласан йывѣсѣ «чун кѣртсе» сѣнѣ пурнѣсѣ паракан сынсем - хайсѣмѣх. «Сѣкѣ пирѣнтѣн уйрамѣх пыскѣ явалѣлѣ ыйтатѣ, - терѣ кун пирикѣ Чѣваш Сармас мѣтурѣ. - Ёлѣр чун хушминчѣ, чѣре хистѣвѣлѣ, камѣл туртѣмѣлѣ ѣслетѣр. Кун пек чухне вѣл е ку япала ѣстан-ха ялѣх пулма пултараѣтѣ?»

Григорий Копеевѣн сѣмахѣсѣмпе епле-ха килѣшѣмѣн

Геннадий КУЗНЕЦОВ

Сынсем тата сулсем

Пыл хурчѣ пек ѣсчен

туса пынѣпе паянчѣнѣх хѣ-партланатѣп. Саванпа ѣна ма-нѣн: «Хайнѣ ѣснѣнчѣ чѣн ѣста», - тѣсех калас килѣт.

Анатолий Скворцов 1948 султа юпан 3-мѣшѣнче Красноярскѣ районынчѣ Сѣнѣл Шѣтмѣ ялѣнче суралнѣ. Семьѣре 5 ачаран чи асли пулнѣ. Шулусѣнчи сакѣр сул вѣрен-мелли, Мѣн Шѣтмѣри вѣтам шулсѣнче пѣлѣ пулнѣ. 1966 султа, аттѣстат илсен, Красноярскѣ крайнѣ кѣрекѣн Адыгѣ автономѣ обласѣнчѣ ял хушлѣх училищин хурт-хѣмѣрѣсѣн уйрамѣнчѣ вѣрѣнне тытаннѣ. Тѣпѣр султан хайнѣ производ-ство практикѣнѣ Кабарда-Балкар Республикнчи хурт-хѣмѣрѣ енѣле ма пѣракан ѣртлѣ хуртсѣн утарѣнчѣ ирттернѣ. Практика вѣхѣтѣнчѣх ял хушлѣх ѣснѣсѣн хурт-хѣмѣрѣ енѣлѣ тѣслѣх шкулта висѣ уйах-

уcreдѣнѣнчѣн хѣрлѣ диплом илсе тухатѣ - зоотехник пулса тарѣт. Ана ѣсчѣхсѣн канѣш аспирантура кѣме те сѣнѣ панѣ.

Тѣпѣр сулне Анатолий Скворцова Чѣваш Республикнчи Ял хушлѣх министрѣсти республикѣри хурт-хѣмѣрѣ ѣстисѣн кантѣрѣ Сѣрпѣне Красноярскѣ районынчѣ «Хурт-хѣмѣрѣсѣ-зоотехник» должноснѣ шанса парѣт. 1980 султа Анатолий Иванович пусѣвѣлѣ Сурам вѣрманнѣнчѣ «Большевик» районнѣнчи «Большевик», «Красное Сормово», «Раѣсѣй», «Звезда» колхозсен никѣсѣ сичѣ хурт-хѣмѣрѣ енѣле «Сорминское» предприяти усалѣт. Кун лѣкки республикѣра пѣррѣмѣш йѣркелѣннѣ.

Анатолий Иванович хасат-журналпа тачѣ сыхану тѣтѣт.

Виталий АЧКА. Автор сѣн уѣркѣкѣ

Илемѣпе илѣртѣт

Поезд Канаш станицине ситѣсен пассажирсѣм вокзал скверѣнчѣ илемлѣ монумент палѣка асѣрѣхсѣх. Чѣваш тѣрлѣре эрѣшенлѣ сѣвѣра постамент сине «Канаш-2013» тѣсѣ сырнѣ. Качѣпа хѣр икѣ аист тѣракан пыскѣ турлѣккенѣ сѣлѣнѣ. Пулѣсѣм сулѣлѣ кармашѣсѣсѣ. Монумент авторѣ - архитектурѣн пѣчѣк формисѣн мастерѣ, Чѣваш Республикнчи Сулу-илѣпе промышленосѣ палатин Канашри гильдийѣнчѣ Алексей Николаѣв. Вѣл Сѣтрака Сѣрми ялѣнче ситѣннѣ, Канашра пуранѣт, нумай сул кунти культурапа кану паркѣнчѣ художник пулса ѣслѣнѣ. Вѣтапусу ѣлнѣ Таван сѣр-шывѣн Аслѣ вѣрѣнчѣ пус хунѣ сынсине асѣна лартнѣ палѣка Алексей Николаѣвич ѣсталѣн.

Бетончан тунѣ архитектурѣна Шѣтран станицнѣ 120 сул тупларинѣ халалланѣ. Картрус тѣханнѣ сѣмѣрѣ машинист чѣваш хѣрлѣнчѣ пѣрлѣшет, аистсѣм вѣсѣм ача-пѣчаллѣ пулассине пѣлтер-ресѣсѣ. Пулѣсѣм шыв сирпѣтѣсѣсѣ. Халыхѣ фонтана хута яман-ха. Килес сул вѣл иртен-каяна илемѣпе хавхалануллѣ камѣл кѣрѣ. Сѣк тѣлтен никѣм та чарѣнса тѣмасѣр ирттѣ.

Каларѣма Валентин ГРИГОРЪЕВ хатѣрленѣ.

Унѣн хушаматне шута илсен, пурнѣсѣнчѣ тѣп профѣсине хаклѣс пулсан - тѣрѣх ѣснѣнчѣ вѣсен кайка аса илетѣп.

Суркунне шѣнкѣрѣсем ка-сѣхсѣх хайсѣн юркине шадрѣн-тарнѣ чухне вѣл: «Эпѣ те сирѣн йахран!» - тѣмесѣр чѣтаймасѣ пулѣ. «Шѣнкѣрѣ Толи» тѣсѣ те калѣсѣх пулѣ ѣна. Ситѣнсен вара «Вѣлѣ хурчѣ - ылтан хурт» текѣн

каларѣш канѣс паман пулѣ Анатолий Скворцова. Шѣнкѣр-сѣсѣм - хурт-кашпѣнѣк, пыл хурчѣсѣм чѣкѣ сѣткеннѣ пух-нинѣ куѣ илмесѣр сѣнѣнах ѣнтѣ вѣл. Эпѣ унга хѣрѣх висѣ сул каялла паллашѣн. Районти «Ял пурнѣсѣ» хасат редакциянчѣнчи ял хушлѣх пайнѣ ертсе пынѣ май, вѣсен колхозѣн ѣсѣ-хѣлѣпе кѣсѣкланса Шулусѣнне кайсан кунти улма-сѣрла сѣднѣ те ситсе куртам. Ёмѣрне шут ѣснѣнчѣ ирттернѣ Михаил Антонов вѣтапа Анатолий Скворцов сѣмѣрѣ кѣтсе илчѣс мѣна. Сѣмѣрѣки - хурт-хѣмѣрѣ ѣснѣ пулсана тытнѣ, ватти - вѣрентекѣн тата хурѣнчи. Сѣв самантсѣм халѣчѣнчѣх куѣ умѣнчѣ тѣрѣсѣсѣ. Унтанпа шыв-шур пайтѣх юрѣ. Кун-сул сиктерѣмѣшѣсѣм пур пѣрѣх качѣ тѣлѣвѣсене улѣштарѣймѣрѣ. Сѣнаса пынѣ май, Анатолий Скворцов юрат-нѣ ѣснѣнчѣ епле ситѣнѣсѣм

